

УДК 338.1

ДЕРБЕНЬОВА Я.В.

магістр Київського національного університету імені
Тараса Шевченка, м.Київ

**ПОТЕНЦІАЛ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ І
МІЖНАРОДНОМУ РИНКАХ**

В статті висвітлено сучасний стан фармацевтичної галузі України, тенденції розвитку ринку в умовах соціально-економічної нестабільності; наведено ряд проблем, що стоять на шляху досягнення фармацевтичною галуззю вищих конкурентних позицій; виявлено шляхи покращення конкурентоспроможності галузі в сучасних умовах.

Ключові слова: фармацевтична галузь, конкурентоспроможність, динаміка фармацевтичного ринку, лікарські засоби на ринку України.

Постановка проблеми. Оздоровлення української економіки і створення умов для її стійкого зростання на тлі посилення конкурентної боротьби на зовнішньому і на внутрішньому ринках, можливе на основі забезпечення нових технологій конкурентоспроможності національної економіки та її суб'єктів. Актуальність цього питання зростає у зв'язку з інтеграцією України до ЄС та процесів глобалізації, реалізації процесів відкритості економіки, що неминуче призведе до зростання конкуренції з боку імпорту, активно протистояти якій можна тільки на основі зміцнення конкурентних позицій вітчизняного товаровиробника. Необхідність значного підвищення конкурентоспроможності української продукції на сучасному етапі відзначена в Концепції загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 р., яка ставить завдання активізації джерел підвищення та реалізації конкурентного потенціалу української економіки [1].

Аналіз останніх досліджень та постановка проблеми. Незважаючи на високу практичну і теоретичну значимість, питання конкурентоспроможності фармацевтичної галузі сьогодні недостатньо опрацьовані українською економічною наукою в силу складності та багатоплановості. Фундаментальною працею в цій галузі визнана робота професора Гарвардського університету М. Портера «Міжнародна конкуренція». Управління конкурентоспроможністю підприємств і галузей в своїх роботах досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені: І. Ансофф, Г. Азоев, Г. Багієв, А.О.Старостіна, Н.Ю.Кочкіна, Н.В.Крилова, М. Гельвановській, В.Жуковська, І.Трофімова, А. Юданов, О.С.Кузьмін.

Метою дослідження є аналіз теоретичних засад і практичних підходів до вирішення проблеми формування конкурентоздатності у фармацевтичній галузі.

Виклад основного матеріалу. На фармацевтичному ринку сьогодні наявна продукція 160 вітчизняних виробників і понад 300 виробників з країн далекого зарубіжжя, країн СНД і Балтії, а також 160 вітчизняних виробників, серед яких 22 підприємства, які займалися виробництвом лікарських засобів ще з часів Радянського Союзу[2]. Тобто, можемо констатувати, що в цілому фармацевтичний сектор має потенціал стати провідною галуззю розвитку економіки держави в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективах. На фармацевтичну галузь припадає близько 0,5% ВВП країни. Зростання обсягів реалізації фармацевтичної продукції на внутрішньому ринку України за 12 останніх років склало понад 4,4 рази в дол. США (з 724,8 млн. дол. США в 2002 р. до 3220 млн дол. США у 2014 р. (рис.1).

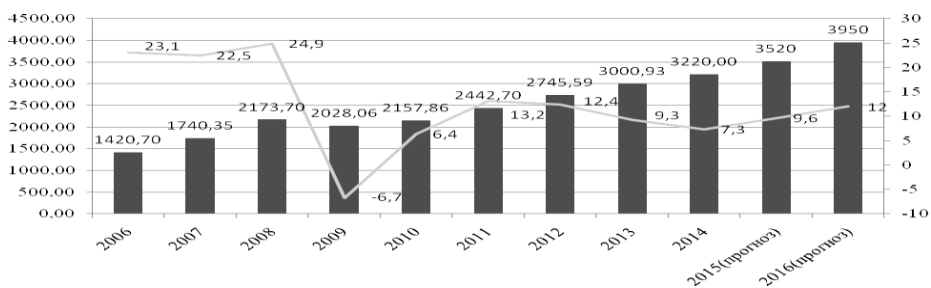

Рис.1. Динаміка і прогноз розвитку фармацевтичного ринку України,(млн.дол.США та %)

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

В 2011-14 роках темпи зростання фармацевтичного ринку в середньому становили 20% . Причому динаміка співвідношення іноземних і вітчизняних виробників (у товарній формі) поступово збільшується на користь останніх. Так, в 2014 році частка вітчизняних лікарських засобів склала 71,6% в натуральному вираженні і 36,7% в грошовому (рис.2).

Рис.2. Структура походження лікарських засобів на ринку України

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

Аналіз споживання лікарських засобів у розрізі регіонів України за підсумками 2014 показав, що сукупний обсяг продажів всіх категорій товарів «аптечного кошика», а саме лікарських засобів, виробів медичного призначення, косметики та дієтичних добавок, склав 40,8 млрд. грн., продемонструвавши приріст у розмірі 13,8% в порівнянні з попереднім роком [3]. При цьому кількість реалізованих упаковок скоротилося на 11,4%, у доларовому вираженні - на 20,2%. ВВП України постійно знижується, за даними Міністерства фінансів України, загальний державний борг України за період з 01.01.2014 р. по 01.12.2014 р. збільшився на 77,7% і складає близько 1037 млрд. грн. Продовжується і девальвація національної валюти, яка протягом 2014 знецінилася практично вдвічі. Крім погіршення макроекономічних показників в 2014 році, на фармацевтичний ринок України зробили вплив і внутрішні регуляторні зміни, такі як введення 7% ставки ПДВ на лікарські засоби і виробу медичного призначення [4].

Проведений аналіз дозволив виявити ряд проблем, що стоять на шляху досягнення фармацевтичною галуззю стійкості розвитку, економічної сталості та активізації експортного потенціалу. До їх числа ми віднесли:

- економічні складнощі вітчизняних виробників, високий рівень інфляції, високі відсоткові ставки за кредитами, зростання тарифів на енергоносії, високу вартість капітального будівництва, демпінгову політику азіатських держав – усі ці фактори з самого початку ставили локального виробника у нерівні конкурентні умови із зарубіжними та, за експертними оцінками, знижували конкурентну здатність вітчизняних фармацевтичних виробників до 50% [5];

- суттєву залежність українських виробників лікарських засобів від імпорتنих поставок фармацевтичних субстанцій. Субстанції вітчизняного виробництва складають лише 30% від загальної кількості, усі інші імпортуються з Китаю, Німеччини, Індії, Росії та США) [5, 6];

- нездатність вітчизняної фармацевтичної промисловості задовольнити потреби українського фармацевтичного ринку в готових лікарських засобах за основними фармакотерапевтичними групами [7];

- недостатню інноваційно-інвестиційну активність значної частини українських фармацевтичних компаній. Активізація наукової бази, створення розвинутих і спеціалізованих факторів конкурентної переваги галузі, а також залучення іноземних інвестицій для її розвитку створює довгострокову основу для конкурентної переваги і сприяє переорієнтації експорту українських виробників до країн Західної, Центральної та Східної Європи, Північної Африки посиленню їх конкурентоспроможності [5, 7].

Для подолання комплексу системних проблем на державному рівні було розроблено Стратегію розвитку фармацевтичної промисловості України на період до 2020 р., метою якої є перехід на інноваційну модель розвитку фармацевтичної промисловості країни [7]. На нашу думку, реалізація основних завдань «Стратегії» дозволить фармацевтичній галузі підвищити рівень конкурентоспроможності на вітчизняному ринку та зміцнити свій рейтинг на світовому фармацевтичному ринку. До основних завдань слід віднести:

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняної фармацевтичної промисловості шляхом гармонізації українських стандартів з розробки та виробництва лікарських засобів до міжнародних вимог;
- стимулювання розробки та виробництва інноваційних лікарських засобів і підтримку експорту українських ліків, у тому числі за рахунок опанування додаткових механізмів фінансування розробок оригінальних ліків;
- захист внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції та вирівнювання умов доступу на ринок для вітчизняних і зарубіжних виробників;
- технологічне переозброєння української фармацевтичної галузі;
- вдосконалення системи підтвердження відповідності якості лікарських засобів, включаючи заходи щодо усунення надлишкових адміністративних бар'єрів з реєстрації вітчизняних ліків та забезпечення належного контролю за їх якістю.

Висновок. Аналіз стану фармацевтичної галузі, яка виступає одним із найважливіших секторів економіки України, показав залежність українських виробників готових лікарських засобів від імпортних поставок фармацевтичних субстанцій, а виявлена недостатня інноваційна активність значної частини українських фармацевтичних компаній не дозволяє реалізовувати заходи щодо вдосконалення сфери розробки, виробництва та просування фармацевтичної продукції в країні. Усунення цих негативів дозволить підвищити потенціал, конкурентоспроможність фармацевтичної галузі України на національному та міжнародному ринках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова КМУ про схвалення розпорядження ВРУ від 17 липня 2013 р. № 603 «Концепція загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246658747&cat_id=244276429
2. Перегудова Л. Н. Индикаторы будущего / Л. Н. Перегудова // Фармацевтический вестник. — 2010. — № 31. — С. 31
3. Кирсанов Д. Аптечные продажи в регионах Украины по итогам 2014 г. Helicopter view [Електронний ресурс]/ Д.Кирсанов// Ежедневник «Аптека».- 2015.- № 975 (4).- Режим доступу : <http://www.apteka.ua/article/321846>
4. Кирсанов Д. Аптечный рынок Украины по итогам 2014 г. Helicopter View [Електронний ресурс]/ Д.Кирсанов// Ежедневник «Аптека».- 2015.- № 975 (4).- Режим доступу : <http://www.apteka.ua/article/321246>
5. Москаленко В. Ф. Здоровье и здравоохранение: ключевые императивы/ В. Ф. Москаленко. – К. : ИД «Авіцена», 2011. – 256 с.
6. Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми розроблення новітніх технологій створення вітчизняних лікарських засобів для забезпечення охорони здоров'я людини та задоволення потреб ветеринарної медицини на 2011 – 2015 рр.» від 22.06.2011 р. № 725 // Урядовий кур'єр від 30.07.2011 р. № 138.